

Konya Tropikal Kelebek Bahçesi

Kelebekler doğanın en narin, en kırılgan ve en zarif canlıları arasında yer alır. Hayatta kalma mücadeleleri ilgi çekicidir. Bazıları örneğin kral (Monark) kelebekleri Kanada-Meksika arasındaki çok uzun mesafeli göç döngüsünü tamamlayamadan ölür, ancak doğan yavrular döngüyü devam ettirir. Bazı cinsler ise (*Aglaia*, *Isoria*) 4000-5000 metre kadar yükseğe (örneğin Himalayalar'ın yüksek tepelerine) çıkabilir. Ülkemizde 440'tan fazla dünyada ise 18 binden fazla kelebek türü yaşar. Bazı türleri parklarda, bahçelerde görebilirken, bazılarını görmek için başka ülkelere gitmeniz gerekir. Ama artık kelebek meraklılarının ve doğaseverlerin ülkemizde yaşamayan kelebek türlerini görmek için uzaklara gitmesine gerek yok. Yakın bir zamanda Konya'da açılan Konya Tropikal Kelebek Bahçesi'nde dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan kelebekleri bir arada görmek mümkün. Biz de geçtiğimiz günlerde bu bahçeyi ziyaret ettik, bahçe ve kelebekler hakkında bilgi aldık.

Böcek sinemasında böceklerle ilgili kısa bir film seyrederken böcekler dünyasına bir yolculuk yapacaksınız.

Morpho deidamia

Morpho aurora

Konya Tropik Kelebek Bahçesi çok geniş bir alana yayılıyor. Kelebeklerin olduğu yapı kelebek formundan esinlenilerek tasarlanmış. Kelebeklerin doğal yaşam ortamlarında gözlemlenebileceği, yaklaşık 1600 m²'lik bir alan yapay kayalar ve göletlerle şekillendirilmiş, kelebeklerin beslenebileceği bitkilerle bir peyzaj oluşturulmuş. Bunun yanı sıra farklı kotlarda

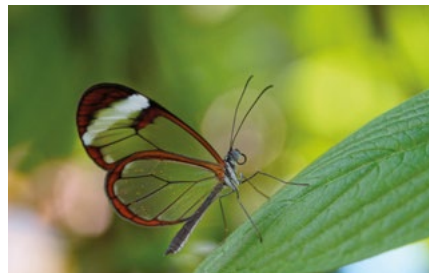
ilerleyen bir yaya yolu, tropikal kelebek bahçesi ve koza oluşumunun da görülebileceği bölümler ve tropikal bitki yetiştirilecek olan 396 m²'lik bir üretme çiftliği var. Ayrıca değişik böcek türlerinin olduğu 376 m²'lik bir böcek müzesi de yer alıyor. Kelebeklerin yaşam döngüleri ile ilgili projeksiyonlu sunumların olduğu 90 m²'lik bir sinema salonu da ziyaretçilere açık.

Caligo eurilochus

Bahçede yaşayan kelebeklerden biri Büyük Marmon (*Papilio memnon*) Kelebeği. Bu tür genel olarak Asya'nın güneyinde yaşar. Kanat açıklıkları 12-15 cm kadar olur. Erkek bireylerin sırt kısmı koyu mavi ve siyahtır.

Cam Kanatlı Kelebek (*Greta oto*) Saydam kanatları dikkat çekicidir. Kanat üzerinde saydam yerlerin yanı sıra koyu renkli bir çerçeve ve desenler de vardır. Kanat açıklıkları 5,6-6,1 cm kadar olur. Orta Amerika'da (Meksika, Kolombiya, Panama) yaşarlar.

Kelebek formundaki yapının iç kısmı kelebeklerin doğal ortamlarına benziyor ve onların rahatça yaşayabileceği koşullara uygun biçimde düzenlenmiş. Yapının dış kısmını kaplayan farklı ölçülerdeki 1760 adet cam, kelebeklerin yönlerini bulmasını sağlayan UV ışınlarını geçiriyor. Kelebekler narin canlılar olduğundan yaşadıkları ortamdaki en küçük değişiklikten bile kolayca etkilenir. Bu nedenle yapay da olsa yaşam ortamlarındaki sıcaklık, nem gibi koşulların kontrol altında tutulması gerekir.

Atlas Güvesi (*Attacus atlas*) Dünyanın en büyük güvesi olarak bilinir. Kanat genişliği 26 cm-30 cm kadar olur. Güneydoğu Asya'nın tropikal ormanları ile söğüt, tarçın ve turuncgil ağaçlarının olduğu yerlerde yaşarlar.

Konya Tropik Kelebek Bahçesi'nde de sistem devamlı olarak ortam sıcaklığını 28°C ($\pm 2^\circ\text{C}$), nem oranını da %80 ($\pm 5\%$) civarında tutuyor. Kelebeklerin yaşadıkları bu ortamın hemen yanındaki bölümde bir müze var. Müzede kelebeklerin yumurta evresinden ergin bir kelebek haline gelene kadar tüm evrelerini görmek mümkün. Müzede ayrıca kelebeklerin davranışları ile ilgili bir sergi var. Burada kelebeklerin kur yapma, meyve-nektar ile beslenme, güneşlenme, korunma, çamur banyosu yapma, çiftleşme, yumurtlama, kamuflaj davranışlarını görebilirsiniz. Başka bir bölümde de bazı böcek takımlarının (Hymenoptera, Mantodea, Coleoptera, Odonata ve Phazmita) yumurtalarının 50 bin kat büyütülmüş halleri var. Bu yumurtaların içine girilebiliyor. Yumurtaların içinde en büyük gergedan böceğini, kraliçe arıları, ülkemizde yaşamayan bazı yaprak böceklerini ve sopa böceklerini görebilirsiniz.

Peki, Konya Tropik Kelebek Bahçesi'nde hangi kelebek gruplarını görmek mümkün? Bahçede Kırangıçkuyruk (Papilionidae), Beyazlar, Sarılar ve Sülfürler (Pieridae), Su güzelleri (Lycaenidae), Zıpzıplar (Hesperiidae), Alaca kelebekler (Nymphalidae) ve Madeni leke-

liler (Riodinidae) ailelerine ait türler var. Kırangıçkuyruk (Papilionidae) ailesi en renkli, en gösterişli ve büyük kelebekleri içerir. Arka kanatlarının uçları kırangıç kuşlarınıninkilere benzediği için bu adı almışlardır. Antarktika hariç tüm kıtalarda bulunurlar.

Ülkemizde yaşayan türleri de vardır. Ancak en çok Güneydoğu ve Doğu Asya'da bulunurlar. Beyazlar, Sarılar ve Sülfürler (Pieridae) ailesine ait türler genel olarak Afrika ve Asya'nın tropikal bölgelerinde yaygındır. Bununla birlikte yüksek rakımlı, soğuk bölgelerde yaşayabilen türleri de vardır. Genel olarak beyaz, sarı ve yeşil renkte olurlar. Turuncu, kırmızı ve siyah benekler kanat üzerinde yaygın olarak görülür. Alaca kelebekler (Nymphalidae) en yaygın kelebek ailesidir. Fırça ayaklı kelebekler olarak da bilinirler. Parlak renkleri ve değişik desenleri nedeniyle çok ilgi çekerler. Çok farklı büyüklüklerde olabilirler. Tropikal bölgelerde yaşayanlar 15 cm kadar olabilir. En popüler türü Monark kelebeğidir. Su güzelleri (Lycaenidae) en yaygın ikinci kelebek ailesidir. Yetişkin bireylerin boyları 5 cm'nin altındadır. Çoğunun kanatlarının üzeri metalik parlaklıktadır. Genel olarak mavi, altın sarısı, kahverengi, beyaz renktedirler. Zıpzıplar (Hesperiidae) da yaygın bir kelebek ailesidir. Boyları genel olarak 2-3 cm kadar olur. Hızlı uçarlar ve uçarken zıplıyormuş gibi görünürler.

Adlarını da bu özellikleri dolayısıyla almışlardır. Güneşli ve sıcak yerleri tercih ederler. Madeni lekeli (Riodinidae) adlarını kanatlarında bulunan metalik renkli lekelerden alır. Genellikle tropikal iklim kuşağı boyunca, özellikle de Amerika'nın tropikal bölgelerinde bulunurlar. Boyları 12-60 mm arasında değişir.

Büyük Ağaç Perisi Kelebeği (*Idea leuconoe*)
Güneydoğu Asya'da deniz kıyısındaki mangrov ormanları ile düşük rakımlı yerlerde, yağmur ormanlarında yaşarlar. En fazla 400 metre rakımlı yerlerde bulunurlar. Uçarken kâğıt uçurtmaya benzedikleri için Kâğıt Uçurtma Kelebeği de denir.

Konya'daki bu bahçeyi görmek, kelebeklerin fotoğraflarını çekmek eşsiz bir deneyim. Bununla birlikte ziyaretçiler için küçük bir not da eklemek isteriz. Her şeyden önce tüm kelebekler aynı anda bahçede olmayabiliyor. O nedenle bahçeyi ziyaret etmeden önce yetkililerden bilgi almakta yarar var.

Konya Tropik Kelebek Bahçesi, Selçuklu Belediyesi tarafından yaptırılmıştır. Katkılarından dolayı Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay'a teşekkür ederiz.

Fotoğraflar: Dr. Bülent Gözcüoğlu

Mavi Morpho kelebeği (*Morpho peleides*)
Orta ve Güney Amerika'nın tropikal bölgelerinde yoğun olarak bulunurlar. Kanat genişliği 12,7-15,5 cm kadar olur. Kanatlarının üzeri parlak mavi, kenarları koyu renklidir. Koyu renkli yerlerinin üzerinde beyaz benekler vardır. Kanatlarının altı ise kahverengidir ve üzerinde göz şeklinde benekler vardır.